

Nejvyšší soud, 23 Cdo 2313/2022

Nejvyšší soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Bohumila Dvořáka, Ph.D., a soudců JUDr. Pavla Horáka, Ph.D., a JUDr. Pavla Tůmy, Ph.D., v právní věci žalobkyně **NOABE s.r.o.**, se sídlem v Jablonci nad Nisou, V Nivách 3992/12, identifikační číslo osoby 27275841, zastoupené JUDr. Liborem Vašíčkem, advokátem se sídlem v Praze 2, Záhořanského 1944/4, proti žalované **1) Digital Resources a.s.**, se sídlem v Praze 9, Vysočany, Poděbradská 520/24, identifikační číslo osoby 25141996, zastoupené Mgr. Ing. Martinem Kopeckým, advokátem se sídlem v Kolíně, Plynárenská 671, a žalované **2) Orange Solutions s.r.o.**, se sídlem v Praze 9, Vysočany, Poděbradská 520/24, identifikační číslo osoby 05770165, zastoupené Mgr. Ondřejem Hálou, advokátem se sídlem v Kolíně, Plynárenská 671, o zaplacení 3 876 537,72 Kč s příslušenstvím a o vzájemné žalobě žalované 1), vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 59 Cm 75 /2012, o dovolání žalované 1) proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 2022, č. j. 4 Cmo 62/2021-1250, 4 Cmo 63/2021, ve znění opravného usnesení ze dne 10. 5. 2022, č. j. 4 Cmo 62/2021-1270, 4 Cmo 63/2021, takto:

- I. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 2022, č. j. 4 Cmo 62/2021-1250, 4 Cmo 63/2021, ve znění opravného usnesení ze dne 10. 5. 2022, č. j. 4 Cmo 62/2021-1270, 4 Cmo 63/2021, **se** v části výroku IV, v níž byl potvrzen výrok V rozsudku soudu prvního stupně v rozsahu, jímž byla zamítnuta vzájemná žaloba žalované 1) o zaplacení částky 2 739 408 Kč s příslušenstvím, **zrušuje** a věc **se** v uvedeném rozsahu **vrací** Vrchnímu soudu v Praze k dalšímu řízení.
- II. Ve zbývajícím rozsahu se dovolání **odmítá**.

Odůvodnění:**I. Dosavadní průběh řízení**

1. Žalobkyně se v řízení na žalovaných 1) a 2) domáhala zaplacení částky 2 662 231,20 Kč s příslušenstvím jako bezdůvodného obohacení, částky 393 000 Kč s příslušenstvím jako smluvní pokuty za prodlení s předáním díla, částky 267 026 Kč s příslušenstvím jako náhrady škody představované náklady na právní služby a částky 554 280,52 Kč s příslušenstvím jako náhrady škody představované náklady na mzdy zaměstnanců, kteří řešili důsledky nedodání díla. Žalobkyně tvrdila, že s žalovanou 1) dne 7. 1. 2011 uzavřela smlouvu o dodávce informačních technologií (dále jen „smlouva“), přičemž žalovaná 1) ani přes výzvy žalobkyně dílo dle smlouvy řádně a včas nepředala. Žalobkyně proto od smlouvy dne 11. 5. 2012 odstoupila. Vůči žalované 2) se pak žalobkyně domáhala shora uvedených nároků z titulu ručitého závazku podle § 257 odst. 1 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

2. Žalovaná 1) v řízení proti žalobkyni vnesla vzájemný návrh, jímž se na žalobkyni domáhala zaplacení částky 2 739 408 Kč s příslušenstvím jako smluvní pokuty za užívání díla (informačního systému a jeho komponentů) v době po odstoupení od smlouvy, a částky 355 200 Kč s příslušenstvím jako neuhrazené části ceny díla, zádržného a odměny za služby.
3. Městský soud v Praze jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 16. 11. 2020, č. j. 59 Cm 75/2012-952, uložil žalované 1) povinnost zaplatit žalobkyni částku ve výši 2 975 231,20 Kč s příslušenstvím (výrok I), uložil oběma žalovaným povinnost zaplatit žalobkyni částku ve výši 80 000 Kč s příslušenstvím (výrok II), zamítl žalobu v části, v níž se žalobkyně na žalovaných domáhala zaplacení úroku z prodlení ve výši 7,75 % p. a. z částky 393 000 Kč ode dne 30. 6. 2012 do zaplacení (výrok III), zamítl žalobu v části, v níž se žalobkyně na žalovaných domáhala náhrady škody ve výši 821 306,52 Kč s příslušenstvím (výrok IV), zamítl vzájemnou žalobu žalované 1) co do částek 2 739 408 Kč s příslušenstvím a 355 200 Kč s příslušenstvím (výrok V), a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (výroky VI a VII) a o náhradě nákladů řízení státu (výroky VIII a IX).
4. Městský soud v Praze dále doplňujícím rozsudkem ze dne 1. 3. 2021, č. j. 59 Cm 75 /2012-1070, doplnil shora uvedený rozsudek tak, že vůči žalované 2) zamítl žalobu o zaplacení 2 975 231,20 Kč s příslušenstvím (výrok I doplňujícího rozsudku) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky II a III doplňujícího rozsudku).
5. Soud prvního stupně učinil následující skutková zjištění a právní závěry. Žalobkyně jako objednatelka a žalovaná 1) jako zhotovitelka uzavřely dne 7. 1. 2011 smlouvu, kterou se žalovaná 1) zavázala do konce června 2011 dodat žalobkyni dílo, jehož předmětem byla komplexní realizace projektu specifikovaného procesní, datovou a funkční analýzou akceptovanou protokolem ze dne 18. 11. 2010 (dále jen „dílo“). Dle soudu prvního stupně sice dílo bylo žalobkyni postupně zpřístupňováno, nicméně žalovaná 1) nikdy nedodala kompletní a funkční výstup, který by měl pro žalobkyni hospodářský význam. V důsledku platného odstoupení od smlouvy žalobkyní ze dne 11. 5. 2012 podle soudu prvního stupně vznikl žalobkyni vůči žalované 1) nárok na vydání bezdůvodného obohacení podle § 351 zákona č. 513/1991 Sb., **obchodního zákoníku** (dále jen „**obch. zák.**“), odpovídající celkové částce uhrazené na základě (zrušené) smlouvy, tedy částce 2 662 231,20 Kč s příslušenstvím. Soud prvního stupně rovněž shledal důvodným nárok žalobkyně na smluvní pokutu ve výši 393 000 Kč s příslušenstvím, neboť měl za to, že v době od 27. 8. 2011 do 15. 5. 2012 byla žalovaná 1) v prodlení s předáním díla, čímž byly splněny smluvní podmínky daného nároku. Soud však žalobkyni nepřiznal úroky z prodlení ze smluvní pokuty, neboť by se *de facto* jednalo o úroky z úroků, které podle jeho názoru požadovat nelze. Soud prvního stupně dále nevyhověl žalobě stran nároku na náhradu škody, jelikož škoda, jež měla žalobkyni vzniknout v důsledku prodlení s předáním díla, byla pokryta smluvní pokutou coby paušalizovanou náhradou škody. Dále ve vztahu k náhradě škody (nákladům na mzdy zaměstnanců) soud prvního

stupně odkázal na judikaturu Nejvyššího soudu, podle níž náklady na mzdu poškozeného zaměstnavatele nelze považovat za škodu.

6. Vzájemné žalobě žalované 1) soud prvního stupně nevyhověl v celém rozsahu, neboť žalovanou 1) uplatněné nároky nepovažoval za důvodné, neshledal platným a účinným žalovanou 1) učiněné odstoupení od smlouvy, a konečně ani to, že by dílo bylo řádně a včas předáno.
7. Vrchní soud v Praze jako soud odvolací napadeným rozsudkem (ve znění opravného usnesení) změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I tak, že vůči žalované 1) zamítl žalobu o zaplacení částky 2 975 231,20 Kč s příslušenstvím (výrok I rozsudku odvolacího soudu), změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II tak, že vůči oběma žalovaným zamítl žalobu o zaplacení částky 80 000 Kč (výrok II rozsudku odvolacího soudu), potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku III (výrok III rozsudku odvolacího soudu), potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku V co do částky 2 863 008 Kč s příslušenstvím a co do částky 180 000 Kč jej změnil tak, že uložil žalobkyni povinnost zaplatit žalované 1) částku 180 000 Kč s příslušenstvím (výrok IV rozsudku odvolacího soudu), rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi žalobkyní a žalovanou 2) (výrok V rozsudku odvolacího soudu) a zrušil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku V co do částek 26 880 Kč s příslušenstvím a 22 320 Kč s příslušenstvím, a dále ve výrocích VI, VIII a IX a ve výroku III doplňujícího rozsudku a v tomto rozsahu věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (výrok VI rozsudku odvolacího soudu).
8. Odvolací soud po zopakování dokazování dospěl k jiným skutkovým zjištěním a právním závěrům než soud prvního stupně. Odvolací soud shledal, že dílo bylo jako celek předáno podpisem akceptačního protokolu dne 22. 6. 2011, a žalované 1) tak vůči žalobkyni vznikl nárok na zaplacení sjednané ceny, avšak nikoliv v plné výši, neboť žalobkyně mohla podle bodu 3.2.4 smlouvy snížit poslední platbu zádržného (ve výši 300 000 Kč bez daně z přidané hodnoty) až o 50 %, jestliže měla (subjektivně) za to, že se jí nedostalo požadovaného plnění. Jelikož z průběhu celého řízení je dle odvolacího soudu zřejmé, že žalobkyně má za to, že nedostala, co požadovala, měla povinnost žalované 1) zaplatit pouze částku 150 000 Kč bez daně z přidané hodnoty (tj. 180 000 Kč vč. daně z přidané hodnoty ve výši 20 %). V rozsahu částky 180 000 Kč s příslušenstvím proto odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně změnil a v rozsahu částky 123 600 Kč s příslušenstvím (zbývajícího požadovaného zádržného) zamítavý rozsudek potvrdil jako věcně správný. Podle odvolacího soudu žalobkyně neměla důvod pro odstoupení od smlouvy, neboť žalovaná 1) svůj závazek splnila, a žalobkyně se proto nemůže domáhat vydání bezdůvodného obohacení. Jelikož dílo bylo dle odvolacího soudu předáno 22. 6. 2011 podpisem akceptačního protokolu, nemohla být žalovaná 1) v prodlení s jeho předáním, a nárok na zaplacení smluvní pokuty ve výši 393 000 Kč

s příslušenstvím žalobkyni tudíž nenáleží. Vzhledem k tomu, že žalobkyně žalované 1) část sjednané ceny neuhradila, byla žalovaná 1) oprávněna od smlouvy odstoupit, jak učinila dopisem ze dne 14. 5. 2012.

9. Ohledně žalovanou 1) uplatněného nároku na smluvní pokutu ve výši 2 739 408 Kč s příslušenstvím, požadovaného v důsledku užívání informačního systému a jeho komponentů žalobkyní i po odstoupení od smlouvy, tj. po zániku licenčních oprávnění, odvolací soud uvedl, že odstoupením od smlouvy zaniká spolu s hlavním závazkem taktéž dohoda o smluvní pokutě. Smluvní pokuta by jako samostatný majetkový nárok nezanikla za předpokladu, že by ke vzniku nároku na její úhradu došlo ještě před odstoupením od smlouvy, což ovšem není případ projednávané věci.
10. Odvolací soud pak nepřisvědčil ani argumentaci žalované 1), že nárok na smluvní pokutu ve výši dvojnásobku licenčního poplatku lze eventuálně posoudit podle § 40 odst. 4 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (**autorský zákon**), neboť tyto dva nároky jsou založeny na zcela odlišných skutkových základech. K tomu dodal, že smluvní pokuta byla sjednána pevnou částkou, jejíž výše byla stanovena jako dvojnásobek licenčního poplatku ve smlouvě sjednaného, avšak nárok podle § 40 odst. 4 autorského zákona představuje bezdůvodné obohacení ve výši dvojnásobku obvyklé výše v době zásahu do práva autora, přičemž na rozdíl od smluvní pokuty se nejedná o nárok plynoucí ze smlouvy. Předmět řízení je vymezen zásadně skutkovými okolnostmi a žalobním petitem, přičemž požadovala-li by žalovaná 1) dané plnění na jiném skutkovém základě, muselo by dojít ke změně žaloby, což se však nestalo.
11. Ohledně nároků žalované 1) na zaplacení částek 2 400 Kč, 26 800 Kč a 22 320 Kč (poskytnuté služby) odvolací soud shledal rozhodnutí soudu prvního stupně nepřezkoumatelným, a proto jej v příslušných výrocích zrušil.

II. Dovolání a vyjádření k němu

12. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná 1) dovoláním, a to v části výroku IV, v níž byl potvrzen výrok V rozsudku soudu prvního stupně v rozsahu, v němž byla zamítnuta vzájemná žaloba žalované 1) o zaplacení částky 2 863 008 Kč s příslušenstvím (tj. v části, v níž bylo rozhodnuto o nároku na zaplacení smluvní pokuty ve výši 2 739 408 Kč s příslušenstvím a zádržného ve výši 123 600 Kč s příslušenstvím), jakož i ve výroku VI rozsudku odvolacího soudu v rozsahu, v němž odvolací soud zrušil výroky VI a IX rozsudku soudu prvního stupně a výrok III doplňujícího rozsudku soudu prvního stupně.
13. Žalovaná 1) v dovolání namítla, že odvolací soud nesprávně právně posoudil otázku vzniku nároku na smluvní pokutu v době po odstoupení od smlouvy, a předložila dovolacímu soudu otázku dle žalované 1) v rozhodovací praxi dovolacího soudu neřešenou, zda může nárok na smluvní pokutu pro výkon práva duševního vlastnictví v rozporu s licencí vzniknout i z důvodu výkonu práva duševního vlastnictví bez

licenčního oprávnění po odstoupení od smlouvy. Dle žalované 1) žalobkyně užívala software i po odstoupení od smlouvy, čímž porušila svoji povinnost užívat software v souladu s licenční smlouvou, a žalované 1) tak podle bodu 2.6 smlouvy vznikl nárok na smluvní pokutu. Smyslem ujednání o smluvní pokutě bylo poskytnutí maximální ochrany duševního vlastnictví žalované 1), jeho existence nebyla závislá na existenci licenční smlouvy, a dané ujednání mělo tudíž přetrvat i po skončení smlouvy. Odvolací soud měl dle žalované 1) posoudit, zda se nejedná o ujednání mající vzhledem ke své povaze trvat i po skončení licenční smlouvy ve smyslu § 351 odst. 1 obch. zák.

14. Žalovaná 1) dále uvedla, že dospěl-li odvolací soud k závěru, že nebyl dán její nárok na smluvní pokutu, měl takto uplatněnou částku posoudit jako nárok na vydání bezdůvodného obohacení podle § 40 odst. 4 autorského zákona, neboť v takovém případě se jedná (pouze) o změnu právního posouzení nároku vycházejícího ze stejných skutkových tvrzení, přičemž s ohledem na to, že tento nárok lze podřadit pod jiné ustanovení hmotného práva, není třeba provádět změnu žaloby. Posouzení daného nároku podle norem upravujících bezdůvodné obohacení podle žalované 1) nebrání, je-li nárok v řízení uplatněn jako nárok ze smlouvy. Ve vztahu k této námitce má žalovaná 1) za to, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, na kterou v dovolání odkázala.
15. Dále žalovaná 1) namítla nesprávné právní posouzení vzniku nároku na zaplacení ceny díla (zádržného). Uvedla, že v souladu s bodem 3.2.3 smlouvy po podpisu akceptačního protokolu vystavila žalobkyni fakturu na částku 1 026 037 Kč, přičemž dle bodu 3.2.4 měla po třech měsících po zahájení ostrého provozu obdržet taktéž zádržné ve výši 300 000 Kč bez daně z přidané hodnoty (viz bod 7 shora). Žalovaná 1) počítala s tím, že 50 % zádržného činí „naturální obligaci“, a proto v řízení uplatnila pouze 50 % zádržného, tj. částku ve výši 180 000 Kč vč. daně z přidané hodnoty. Po odečtení oněch 50 % zádržného měla žalobkyně uhradit částku v celkové výši 2 404 526 Kč bez daně z přidané hodnoty, avšak uhradila pouze 2 151 526 Kč bez daně z přidané hodnoty. Výše dluhu tak činí 253 000 Kč bez daně z přidané hodnoty, tedy 303 600 Kč vč. daně z přidané hodnoty. Odvolací soud však žalované 1) přisoudil pouze 180 000 Kč a ve zbývajících 123 600 Kč vzájemnou žalobu zamítl, a to z důvodu podřazení uplatněného nároku pod nesprávné ustanovení smlouvy, neboť měl zřejmě nesprávně za to, že zamítnutý nárok představuje zbytek zádržného dle bodu 3.2.4 smlouvy, nicméně se dle žalované 1) mělo jednat o zádržné dle bodu 3.2.3 smlouvy.

Uzavřel-li odvolací soud, že nárok na zaplacení části ceny díla dle bodu 3.2.3 vznikl, měl přiznat i zbývajících 123 600 Kč. Ohledně této námítky žalovaná 1) spatřuje přípustnost dovolání v tom, že se při řešení dané otázky odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury dovolacího soudu, přičemž současně danou námitku uplatnila jako vadu řízení, neboť dle jejího názoru soud rozhodl o něčem jiném, než čeho se žalovaná 1) domáhala; případně se má jednat o případ extrémního nesouladu

skutkových zjištění s provedenými důkazy, jelikož přestože v řízení nebyla prokázána úhrada sporné částky, vyvodil odvolací soud skutkový závěr, že celá část ceny díla podle bodu 3.2.3 smlouvy byla uhrazena.

16. Poslední námitka žalované 1) směřovala vůči posouzení otázky náhrady nákladů řízení, k čemuž uvedla, že odvolací soud měl rozhodnout o nákladech řízení samostatně ve vztahu k podané žalobě a samostatně ve věci vzájemného návrhu žalované 1). Ve vztahu k žalobou uplatněnému nároku i vzájemné žalobě je napadený rozsudek rozhodnutím, kterým se řízení o žalobě a (částečně) o vzájemném návrhu končí, tudíž mělo být rozhodnuto i o náhradě nákladů řízení. Napadený rozsudek je dle žalované 1) v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, a představuje zásah do jejího práva na spravedlivý proces, jakož i práva vlastnit majetek. Závěrem žalovaná 1) navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v napadeném rozsahu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.
17. Ve vyjádření k dovolání se žalobkyně vyjádřila k jednotlivým dovolacím námitkám, přičemž podle žalobkyně není dovolání žalované 1) přípustné, neboť napadený rozsudek je v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu, případně jsou dovoláním napadány skutkové závěry soudů nižších stupňů. Žalobkyně proto navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání žalované 1) odmítl a přiznal žalobkyni náhradu nákladů dovolacího řízení.

III. Přípustnost dovolání

18. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. 286/2021 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.
19. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. Dovolací soud rovněž shledal, že dovolání obsahuje náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř. Dále se proto zabýval jeho přípustností.
20. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.
21. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.
22. Podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. dovolání podle § 237 není přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení.

23. Podle § 238 odst. 1 písm. k) o. s. ř. dovolání podle § 237 není přípustné proti rozhodnutím, kterými odvolací soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.
24. Dovolání žalované 1) směřuje rovněž proti výroku VI rozsudku odvolacího soudu v rozsahu, v němž odvolací soud rozhodl o zrušení výroků VI a IX rozsudku soudu prvního stupně a výroku III doplňujícího rozsudku soudu prvního stupně. Dovolání ve vztahu ke (kasačnímu) výroku VI napadeného rozsudku tak není objektivně přípustné podle § 238 odst. 1 písm. k) o. s. ř. Jelikož se současně jedná o výrok týkající se nákladů řízení, je přípustnost dovolání vyloučena rovněž ustanovením § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.
25. Nejvyšší soud proto v tomto rozsahu dovolání žalované 1) podle ustanovení § 243c odst. 3 o. s. ř. ve spojení s § 238 odst. 1 písm. h) a k) o. s. ř. odmítl a dále se zabýval přípustností dovolání ve zbývajícím rozsahu.
26. Námitka žalované 1) týkající se otázky vzniku nároku na smluvní pokutu po odstoupení od smlouvy (v poměrech zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku) přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nezakládá, jelikož tuto otázku odvolací soud vyřešil v souladu s ustálenou rozhodovací praxí odvolacího soudu.
27. Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu v poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 se ustálila na tom, že smluvní pokuta má, stejně jako úroky z prodlení a poplatky z prodlení, akcesorickou povahu. Znamená to, že bez existence hlavního (zajišťovaného) závazku nemůže platně vzniknout vedlejší (zajišťovací) závazek z dohody o smluvní pokutě. Zásadně platí, že při zániku hlavního závazku se nelze úspěšně domáhat smluvní pokuty. Smluvní pokuta ale není, na rozdíl od úroků z prodlení a poplatků z prodlení, příslušenstvím pohledávky ani opětujícím se plněním, nýbrž samostatným majetkovým nárokem. Dojde-li ke zrušení smlouvy odstoupením (§ 48 obč. zák.), zaniká sice hlavní závazek (tj. práva a povinnosti vyplývající ze smlouvy), jakož i vedlejší závazek sloužící k jeho zajištění, nezaniká však nárok na smluvní pokutu, pokud vznikl ještě před odstoupením od smlouvy (resp. před zrušením smlouvy). V důsledku porušení smluvní povinnosti totiž vznikl mezi smluvními stranami nový – dosud neexistující a původní smlouvou bez dalšího nezaložený – právní vztah, který již nemá ve vztahu k zajištěnému závazku akcesorickou povahu a na jehož existenci nemá zánik zajištěného závazku vliv (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2632/2010, ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. 33 Odo 131/2003, ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 484/2009, a ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2833/2011, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2015, sp. zn. 23 Cdo 554/2015).
28. V projednávané věci se žalovaná 1) domáhala zaplacení smluvní pokuty podle bodu 2.6 smlouvy, v němž bylo sjednáno, že pokud žalobkyně jakýmkoliv způsobem poruší jednotlivá ustanovení licenční smlouvy, je povinna žalované 1) zaplatit smluvní pokutu ve výši dvojnásobku celkového licenčního poplatku dle smlouvy; dne 14. 5. 2012 však žalovaná 1) od smlouvy odstoupila. Uzavřel-li odvolací soud na

základě shora uvedeného, že odstoupením od smlouvy (resp. od licenční smlouvy a smlouvy o systémové podpoře; srov. body 28 a 34 rozsudku odvolacího soudu) došlo k zániku hlavního závazku, podle něhož byla žalobkyně oprávněna používat informační systém jen za podmínek sjednaných v licenční smlouvě, čímž došlo i k zániku ujednání o smluvní pokutě zajišťující shora uvedenou povinnost, přičemž nárok na smluvní pokutu dosud nevznikl, je rozsudek odvolacího soudu v souladu s rozhodovací praxí dovolacího soudu.

29. Přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nezakládá ani dovolací námitka týkající se nároku na zaplacení ceny díla (zádržného) ve výši 123 600 Kč s příslušenstvím. Namítá-li žalovaná 1), že odvolací soud nesprávně posoudil předpoklady vzniku nároku na zaplacení jednotlivých částí ceny díla podle bodu 3.2 smlouvy, neboť smluvní podmínky nároku na zaplacení předmětné části ceny díla byly podle žalované 1) jiné než ty, z nichž při posuzování předmětného nároku vycházel odvolací soud, napadá tím závěr odvolacího soudu o obsahu práv a povinností dle uzavřené smlouvy.
30. Judikatura Nejvyššího soudu je však ustálena v závěru, že výsledek, k němuž odvolací soud dospěl na základě zjištěného skutkového stavu věci a za užití zákonných interpretačních pravidel při odstraňování pochybností o obsahu právního úkonu (o skutečné vůli stran jím projevené), není řešením otázky hmotného práva v intencích § 237 o. s. ř., jež by bylo možno porovnávat s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu. Od ustálené judikatury by se odvolací soud mohl odchýlit pouze v postupu, jímž k takovému výsledku (k závěru o obsahu právního úkonu) dospěl, např. že by nevyužil příslušné výkladové metody či že by jeho úvahy při jejich aplikaci byly zatíženy chybou v logice (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 23 Cdo 1658/2022, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2022, sp. zn. 23 Cdo 3525/2021, ze dne 24. 11. 2022, sp. zn. 23 Cdo 1364/2022, ze dne 10. 4. 2014, sp. zn. 32 Cdo 192/2014, ze dne 28. 4. 2014, sp. zn. 32 Cdo 952/2014, a ze dne 20. 1. 2022, sp. zn. 23 Cdo 3011/2021). O takový případ se však v projednávané věci nejedná a dovolatelka takové pochybení odvolacímu soudu ani nevytýkala, nýbrž kritizovala toliko výsledek výkladu (závěr o obsahu právního úkonu), k němuž dospěl odvolací soud.
31. Pokud žalovaná 1) v souvislosti se shora uvedeným namítala, že žalobkyně dotčenou část ceny díla neuhradila, uplatnila tím ve skutečnosti námitku proti skutkovým zjištěním odvolacího soudu, nikoliv proti jím učiněnému právnímu posouzení. Ze skutkových zjištění odvolacího soudu totiž vyplynulo, že žalobkyně žalované 1) části ceny díla podle bodů 3.2.1, 3.2.2 a 3.2.3 smlouvy uhradila (srov. bod 30 rozsudku odvolacího soudu). Správnost skutkového stavu věci zjištěného v řízení před soudy nižších stupňů ovšem v dovolacím řízení v žádném ohledu zpochybnit nelze. Dovolací přezkum je podle § 241a odst. 1 o. s. ř. vyhrazen výlučně otázkám právním, ke zpochybnění skutkových zjištění odvolacího soudu nemá tudíž dovolatelka k dispozici způsobilý dovolací důvod; tím spíše pak skutkové námitky nemohou

založit přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2023, sp. zn. 23 Cdo 767/2022, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2022, sp. zn. 23 Cdo 846/2022, ze dne 23. 7. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2125/2014, a ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 29 Cdo 4097/2014).

32. Nejvyšší soud rovněž dospěl k závěru, že se v posuzované věci nejedná o výjimečný případ, v němž skutková otázka s ohledem na její průmět do základních lidských práv a svobod je způsobilá založit přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř., jak se domnívá žalovaná 1), neboť Nejvyšší soud neshledal, že by dotčený závěr odvolacího soudu spočíval v extrémním rozporu mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními nebo že by hodnocení důkazů bylo založeno na libovůli (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 3093/13, a usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2015, sp. zn. IV. ÚS 985/15). Závažné procesní pochybení spočívající v libovůli soudů a extrémním rozporu jejich skutkových zjištění s provedenými důkazy pak nelze dovodit pouze z toho, že odvolací soud při hodnocení důkazů dospěl ke skutkovým závěrům, s nimiž žalovaná 1) nesouhlasí. Odlišná verze skutku prosazovaná žalovanou 1) na podkladě vlastního subjektivního hodnocení v řízení provedených důkazů sama o sobě takový extrémní rozpor znamenat nemůže (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2019, sp. zn. 33 Cdo 1606/2018, ze dne 11. 2. 2019, sp. zn. 28 Cdo 4325/2018, nebo ze dne 25. 7. 2022, sp. zn. 23 Cdo 1635/2022). Tato námitka tudíž přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nezakládá.
33. Dovolání je však podle § 237 o. s. ř. přípustné pro řešení otázky totožnosti skutku, konkrétně otázky, zda je nárok na zaplacení smluvní pokuty pro výkon práva duševního vlastnictví v rozporu s licenci (v rozsahu částky 2 739 408 Kč s příslušenstvím) založen na totožném skutkovém základě jako nárok na vydání bezdůvodného obohacení podle § 40 odst. 4 autorského zákona, neboť při jejím řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu.

IV. Důvodnost dovolání a právní úvahy odvolacího soudu

34. Dovolání je důvodné, neboť napadený rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).
35. Právní posouzení věci je činnost soudu spočívající v podřazení zjištěného skutkového stavu pod hypotézu (skutkovou podstatu) vyhledané právní normy, jež vede k učinění závěru, zda a komu soud právo či povinnost přizná, či nikoliv.
36. Nesprávným právním posouzením věci je obecně omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutková zjištění), tj. jestliže věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Rozhodná právní úprava

37. Podle § 79 odst. 1 věty první a druhé o. s. ř. se řízení zahajuje na návrh. Návrh musí kromě obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) obsahovat jméno, příjmení, bydliště účastníků, popřípadě rodná čísla nebo identifikační čísla účastníků (obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, identifikační číslo, označení státu a příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje), popřípadě též jejich zástupců, vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí být z něj patrné, čeho se navrhovatel domáhá.
38. Podle § 95 odst. 1 věta první o. s. ř. žalobce (navrhovatel) může za řízení se souhlasem soudu měnit návrh na zahájení řízení.
39. Podle § 97 o. s. ř. žalovaný může za řízení uplatnit svá práva proti žalobci i vzájemným návrhem (odstavec první). Vzájemný návrh může soud vyloučit k samostatnému řízení, jestliže by tu nebyly podmínky pro spojení věcí (odstavec druhý). Na vzájemný návrh se použije přiměřeně ustanovení o návrhu na zahájení řízení, jeho změně a vzetí zpět (odstavec třetí).

Předmět sporu a změna žaloby v judikatuře

40. Ustálená rozhodovací praxe Nejvyššího soudu vychází ze závěru, že předmětem civilního sporného řízení je zákonem uplatněné právo na plnění (procesní nárok), které zahrnuje základ (žalobou tvrzené právně významné skutečnosti) a předmět (žalobní petit). Vylíčením právně významných rozhodujících skutečností (§ 79 odst. 1 o. s. ř.) žalobce určuje, o čem a na jakém skutkovém základě má soud rozhodnout. Žalobce je proto povinen v žalobě uvést takové skutečnosti, jimiž vylíčí skutek, na jehož základě svůj nárok uplatňuje, a to v rozsahu, který umožní jeho jednoznačnou individualizaci (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2020, sp. zn. **23 Cdo 1512/2020**, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. **33 Cdo 3791/2016**).
41. Podstatu skutku (skutkového děje) lze přitom spatřovat především v jednání (a to ve všech jeho jevových formách) a v následku, který jím byl způsoben (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. **20 Cdo 2481/99**, uveřejněný pod číslem 31/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2001, sp. zn. **20 Cdo 463/99**, uveřejněné pod číslem 60/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2021, sp. zn. **23 Cdo 48/2021**). Totožnost skutku je zachována, je-li zachována alespoň totožnost jednání, anebo totožnost následku (srov. již usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 1998, sp. zn. **2 Odon 154/97**, nebo ze dne 12. 12. 2001, sp. zn. **20 Cdo 2931/99**, uveřejněné pod číslem 85/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. **31 Cdo 2740/2012**, uveřejněné pod číslem 82/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, ze dne 20. 10. 2011, sp. zn. **33 Cdo 4272/2009**, ze dne 20. 11. 2012, sp. zn. **29 Cdo 317/2012**, a ze dne 29. 5. 2018, sp. zn. **23 Cdo 4141/2017**).

42.

Judikatura Ústavního soudu z uvedených závěrů Nejvyššího soudu vychází, přičemž aby šlo o tentýž skutek, musí nově uváděná tvrzení vycházet ze stejné „životní události“ a alespoň co do své podstaty se shodovat s původně uváděnými tvrzeními, a to zejména ve vztahu k tzv. následku (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. III. ÚS 2551/16, a ze dne 29. 9. 2022, sp. zn. I. ÚS 543/22).

43. Sporné řízení je ovládáno zásadou dispoziční, podle níž platí, že skutkovým vymezením nároku v žalobě je soud vázán a nemůže žalobci přiznat plnění na základě jiného skutkového základu, neboť by tak rozhodl o jiném nároku, než který se stal předmětem řízení. Nepřípustným překročením návrhu a porušením dispoziční zásady řízení by bylo přiznání jiného plnění, než které žalobce v žalobním petitu požadoval, nebo přiznání plnění na základě jiného skutkového stavu, než který byl tvrzen v žalobě a byl předmětem dokazování v soudním řízení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1934/2001, uveřejněný pod číslem 78/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2024, sp. zn. 23 Cdo 3124/2022, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2004, sp. zn. 25 Cdo 2002/2002).
44. Změna žaloby je projevem dispoziční zásady, podle které je žalobce v civilním řízení sporném oprávněn svými dispoziční úkony vymežit (mimo jiné) předmět řízení. O změnu žaloby ve smyslu § 95 o. s. ř. jde tehdy, domáhá-li se žalobce něčeho jiného než v původní žalobě, nebo požaduje-li na základě stejného skutkového základu více, než požadoval v původní žalobě, ale rovněž tak i v případě, že žalobce sice i nadále požaduje stejné plnění (stejně kvality a stejného rozsahu), ale na základě jiného skutkového stavu (skutkového základu věci), než jak ho vylíčil v původní žalobě (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2001, sp. zn. 21 Cdo 2502/2000, uveřejněný pod číslem 21/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2021, sp. zn. 23 Cdo 571/2021, a ze dne 25. 9. 2018, sp. zn. 28 Cdo 300/2017, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2020, sp. zn. 23 Cdo 1383/2018, a ze dne 20. 10. 2015, sp. zn. 26 Cdo 2532/2015).
45. O změnu žaloby naopak nejde v případě, jestliže žalobce na základě téhož skutku mění pouze jeho právní kvalifikaci (např. nárok na zaplacení určité peněžité částky, který původně po právní stránce kvalifikoval jako plnění ze smlouvy, nyní dovozuje také z bezdůvodného obohacení). Posouzení skutku (skutkového děje) po právní stránce je vždy úkolem soudu (v duchu zásady *iura novit curia*); žalobce nemusí svůj nárok právně kvalifikovat, a pokud tak učiní, není soud jeho právním názorem vázán. Pouhá změna v právní kvalifikaci skutku proto není změnou žaloby (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2440/2022, ze dne 25. 8. 2020, sp. zn. 23 Cdo 1512/2020, ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 29 Odo 439/2002, ze dne 22. 6. 2005, sp. zn. 32 Odo 830/2004, ze dne 22. 11. 2006, sp. zn. 33 Odo 1310/2004, a ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 33 Odo 944/2006).

46.

Ve vztahu mezi nároky na plnění ze smlouvy a na vydání bezdůvodného obohacení získaného plněním podle absolutně neplatné (tj. *ex tunc* zrušené) smlouvy uvedené judikurní pojetí ústí v závěr, podle kterého nemůže právní posouzení smlouvy ze strany soudu (jako neplatné) znamenat změnu skutkového stavu vymezeného žalobou (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2003, sp. zn. [25 Cdo 1934/2001](#), uveřejněný pod číslem 78/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2024, sp. zn. [23 Cdo 3124/2022](#)).

Předmět sporu a totožnost skutku v odborné literatuře

47. V recentní odborné literatuře zcela převažuje tzv. procesní teorie předmětu sporu, podle níž má předmět sporu toliko procesní obsah a je spojen s žalobou (oproti starším materiálním teoriím ztotožňujícím předmět sporu se subjektivním hmotným právem). Podle procesní teorie je tak předmětem sporu nikoliv subjektivní hmotné právo, nýbrž tzv. procesní nárok, který je vymezen žalobou a není přímo závislý na subjektivním hmotném právu. S tím pak souvisí otázka, které obsahové části žaloby jsou pro vymezení předmětu sporu (procesního nároku) rozhodné, přičemž v závislosti na těchto obsahových částech, resp. prvcích žaloby, lze v právní nauce rozlišovat (převážně) tzv. jednočlennou a dvojčlennou procesní teorii předmětu sporu (srov. MACUR, J. *Předmět sporu v civilním soudním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 32–33, nebo SPÁČIL, J. Několik poznámek k problematice změny žaloby a k předmětu občanského soudního řízení. *Právní rozhledy*, č. 6, 1995, s. 222 a násl.; v zahraniční literatuře výstižně FASCHING, H. W. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrecht*. Wien: Manzsche Verlags und Universitätsbuchhandlung, 1990, marg. č. 1154).
48. Podle jednočlenné teorie předmětu sporu je pro plné vymezení předmětu sporu dostačující toliko žalobní petit (žalobní žádost), a nikoliv skutkový základ procesního nároku, neboť ten slouží pouze jako pomůcka pro výklad žalobního petitu. Je-li však předmět sporu vymezen pouze žalobním petitem, vede uvedené pojetí k velmi široce chápanému předmětu sporu. K takto vymezenému předmětu sporu (spočívajícím jen na žalobním petitu) totiž mohou být přiřazeny odlišné skutkové základy odůvodňující žalobní petit, což by činilo potíže zejména u žalob na peněžitá plnění. Nevyhovující se však jednočlenná teorie jeví i z hlediska posuzování překážek litispendence a *res iudicata*, jakož i z hlediska změny žaloby, neboť žalobce může libovolně měnit skutkový základ procesního nároku (srov. MACUR, J. *Předmět sporu v civilním soudním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 39–45; shodně v zahraniční literatuře BECKER-EBERHARD, E. § 253 Klageschrift. In: RAUSCHER, T., KRÜGER, W. *Münchener Kommentar zur ZPO*. München: C. H. Beck, 2020, marg. č. 35, 36).
- 49.

V současné procesní nauce proto převládá tzv. dvoučlenná procesní teorie předmětu sporu, podle níž je předmět sporu vymezen předmětem procesního nároku (žalobním petitum) a základem procesního nároku (skutkovým základem žaloby) (srov. v naší literatuře MACUR, J. Předmět sporu v civilním soudním řízení. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 33–34; v zahraniční literatuře MUSIELAK, H. J. Einleitung. In: MUSIELAK, H. J., VOIT, W. Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz. Kommentar. München: Franz Vahlen, 2023, marg. č. 69, 70).

50. Uvedené pojetí odpovídá taktéž platné právní úpravě, poněvadž dle § 79 odst. 1 věta druhá o. s. ř. má žalobce v žalobě „vyličít rozhodující skutečnosti“ a uvést „čeho se domáhá“; není však povinen svůj nárok právně kvalifikovat. Starší procesní úprava platná v historických českých zemích to stanovovala výslovně [srov. § 78 zákona č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní)], a tento závěr razí rovněž současná judikatura (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2440/2022, ze dne 25. 8. 2020, sp. zn. 23 Cdo 1512/2020, jakož i nálezy Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. III. ÚS 2551/16, a ze dne 29. 9. 2022, sp. zn. I. ÚS 543/22).
51. Ze shora uvedeného vyplývá, že v poměrech dvoučlenné teorie předmětu sporu jde o totožný procesní nárok tehdy, je-li kumulativně dána totožnost předmětu i základu procesního nároku, resp. dotčených procesních nároků. Identita předmětu procesního nároku je dána, jestliže požadovaný právní následek je totožný s tím, že liší-li se kvantitativní vymezení srovnávaných nároků, dosahuje identita předmětu sporu pouze do výše původní částky, tj. totožnost věci je dána v rozsahu, v němž se nároky překrývají [srov. MACUR, J. Předmět sporu v civilním soudním řízení. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 34; DVOŘÁK, B. In: LAVICKÝ, P. a kol. **Občanský soudní řád** (§ 1 až 250I). Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 342].
52. Obdobně pak ve vztahu k totožnosti základu procesního nároku (tj. totožnosti skutku či jinak totožnosti skutkového základu věci) musí platit, že jsou-li skutkové přednesy ve srovnávaných případech stejné, je dána identita základů předmětu sporu. Samotná odlišnost skutkových přednesů však bez dalšího nevyklučuje totožnost skutkového základu věci, přičemž i zde lze sledovat dva přístupy k posuzování otázky, kdy odlišnost skutkových přednesů totožnost základu procesního nároku nevyklučuje, a kdy naopak vede k závěru o více předmětech sporu.
53. Podle prvního ze zmíněných přístupů jsou diferenciačním kritériem znaky skutkové podstaty nárokové normy (normy zakládající nárok). Jestliže nově uváděné skutečnosti vedou k formulaci skutkového stavu odpovídajícímu znakům skutkové podstaty právní normy odlišné od normy odpovídající původním skutkovým přednesům, nelze předmět sporu (resp. jeho základ) považovat za totožný. Uvedené kritérium „normativní jednoty“ však vede k úzkému pojetí předmětu sporu, které může mít za následek nutnost častých změn žaloby, což jednak ztěžuje pozici žalobce, jednak jde z hlediska procesní ekonomie o nežádoucí prodlužování řízení.

54. V procesní nauce a v soudní praxi se proto uplatňuje koncepce „faktické jednoty“, jež nebere v potaz znaky skutkové podstaty nárokové normy, nýbrž základ procesního nároku vymezuje těmi skutečnostmi, které spolu souvisejí natolik, že tvoří jednotný skutkový komplex, či, jinak vyjádřeno, představují stejnou „životní událost“ (srov. k tomu nálezy Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. III. ÚS 2551/16, a ze dne 29. 9. 2022, sp. zn. I. ÚS 543/22, jakož i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2024, sp. zn. 23 Cdo 3124/2022).
55. Jestliže tedy žalobce uplatní další skutková tvrzení, která natolik souvisí s původně tvrzenými skutečnostmi, že tvoří faktickou jednotu, resp. představují stejnou „životní událost“, nepůjde o jiný, nýbrž o totožný základ procesního nároku, a dodatečné uvedení takových skutečností tudíž nevyvolá nutnost změny žaloby. Skutečnost, že uplatnění dalších skutkových tvrzení může mít za následek změnu právní kvalifikace věci je přitom bez významu, neboť platí zásada *iura novit curia* [srov. MACUR, J. Předmět sporu v civilním soudním řízení. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 35–39; NYPL, M. Identifikace práva provedená žalobcem a její posouzení soudem. Právní rozhledy, č. 12, 1995, s. 488 a násl.; ze zahraniční literatury srov. SAENGER, I. § 253 Klageschrift. In: SAENGER, I. (Hrsg.) Zivilprozessordnung. Handkommentar. Baden-Baden: Nomos, 2023, marg. č. 25; BECKER-EBERHARD, E. § 253 Klageschrift. In: RAUSCHER, T., KRÜGER, W. Münchener Kommentar zur ZPO. München: C. H. Beck, 2020, marg. č. 76–80; ke změně právní kvalifikace uplatněného nároku v judikatuře srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2440/2022, a ze dne 25. 8. 2020, sp. zn. 23 Cdo 1512/2020, jakož i další judikaturu citovanou v bodě 45 shora].

Posouzení v poměrech projednávané věci

56. Vztažením shora uvedeného do poměrů projednávané věci dospěl Nejvyšší soud k závěru, že nelze přisvědčit názoru odvolacího soudu, že nárok na zaplacení smluvní pokuty za výkon práva duševního vlastnictví v rozporu s licencí (resp. bez licenčního oprávnění) je založen na odlišném skutkovém základu než nárok na vydání bezdůvodného obohacení podle § 40 odst. 4 autorského zákona, a vzájemná žaloba žalované 1) týkající se tohoto nároku tak nemohla být důvodná, aniž by došlo k její změně ve smyslu § 95 o. s. ř.
57. Žalovaná 1) vzájemným návrhem vůči žalobkyni uplatnila nárok na zaplacení částky 2 739 408 Kč z titulu smluvní pokuty dle bodu 2.6 smlouvy, přičemž opakovaně ve svých podáních uváděla, že v případě, neshledal-li by soud smluvní nárok důvodným, uplatňuje nárok na vydání bezdůvodného obohacení v totožné výši, přičemž odkázala na § 40 odst. 4 autorského zákona. Žalovaná 1) přitom z hlediska skutkových tvrzení uvedla, že žalobkyně po odstoupení od smlouvy a zániku licenčních oprávnění nadále užívala informační systém [coby duševní vlastnictví žalované 1)] bez patřičné licence, čímž porušila svoji smluvní povinnost, a proto žalované 1) náleží smluvní pokuta ve sjednané výši.

58. Skutkovou podstatu (kvazi)deliktu bezdůvodného obohacení podle § 451 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve spojení s § 40 autorského zákona, naplní ten, kdo libovolným způsobem užije cizího díla bez právního důvodu (od počátku neexistujícího či následně odpadlého), a obohatí se na úkor autora nebo jiného nositele majetkových autorských práv k dílu; zavinění se nezkoumá (srov. TELEC, I., TŮMA, P. § 40 [Prostředky přímé ochrany práva autorského]. In: TELEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon*: komentář. Praha: C. H. Beck, 2019, marg. č. 27). Z hlediska předmětné skutkové podstaty bezdůvodného obohacení lze konstatovat, že skutkové přednesy žalované 1) byly právně relevantní a odpovídaly požadovanému kvazideliktnímu nároku. Lze se proto ztotožnit s žalovanou 1), že uplatněný nárok byl vymezen stále stejnými (shora uvedenými) skutkovými tvrzeními. Doplnila-li žalovaná 1) svá tvrzení ve prospěch nároku na vydání bezdůvodného obohacení „z opatrnosti“ a argumentovala-li jinou v úvahu připadající právní kvalifikací, souvisejí spolu tyto skutečnosti natolik, že tvoří shora zmiňovanou stejnou „životní událost“, a nevyvolávají tak nutnost změny (vzájemné) žaloby.
59. Z hlediska posuzované totožnosti skutkového základu procesního nároku je soudy nižších stupňů dovozovaná odlišnost v právní kvalifikaci věci (z nároku smluvního na nárok kvazideliktní) zcela bez významu. Žalovaná 1) totiž není ve smyslu § 79 odst. 1 věty druhé, ve spojení s § 97 odst. 1 a 3 o. s. ř. povinna provádět právní kvalifikaci věci, neboť právní kvalifikace skutku náleží soudu (k tomu viz bod 50 odůvodnění shora).
60. Lze tak uzavřít, že jelikož v projednávané věci nedošlo uplatněním nároku z bezdůvodného obohacení ke změně skutkového základu procesního nároku ani žalobního petitu, nebyla k rozhodnutí o dotčeném nároku nezbytná změna vzájemné žaloby ve smyslu § 95 o. s. ř. Odvolacím soudem učiněné právní posouzení otázky totožnosti skutku je tudíž nesprávné.

Posouzení vad řízení

61. Vzhledem k přípustnosti dovolání Nejvyšší soud podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. dále zkoumal, zda řízení nebylo postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., respektive jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a shledal, že řízení před soudy obou stupňů takovými vadami zatíženo nebylo.

V. Závěr

62. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému napadený rozsudek odvolacího soudu v té části výroku IV, v níž byl potvrzen výrok V rozsudku soudu prvního stupně v rozsahu, v němž byla zamítnuta vzájemná žaloba žalované 1) o zaplacení částky 2 739 408 Kč s příslušenstvím, podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc mu v souladu s § 243e odst. 2 o. s. ř. vrátil k dalšímu řízení.

63. Odvolací soud je ve smyslu § 243g odst. 1, části první věty za středníkem, o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázán právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.
64. O náhradě nákladů řízení, včetně řízení dovolacího, rozhodne soud v rámci nového rozhodnutí o věci (§ 243g odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 27. 3. 2024

JUDr. Bohumil Dvořák, Ph.D.

předseda senátu

Zdroj: <http://www.nsoud.cz>